

ARŞİV VESİKALARININ KORUNMASI ADLI TETKİK HAKKINDA

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yüksek Kimya Mühendisi Hadi H. Tamer tarafından Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, c. II, sayı 2, S. 101-111 de yukarıdaki başlığı taşıyan bir yazı neşredildi.

Yazının muhteviyatı üzerinde düşüncelerimizi yazmadan önce hemen kaydedelim ki, arşiv vesikalarının korunması çok ehemmiyetli bir mevzudur. Bu mevzu ile ilgili olarak yabancı memleketlerde bir çok neşriyat ve müessese olduğu halde, bizde, maalesef benzerlerine tesadüf etmek imkânı yoktur. Bu bakımdan Hadi Tamer'in yazısı üzerinde durmak faydalı olur kanaatindeyiz.

Bize göre, yazının başlığı ile muhteviyatı arasındaki bağ zayıftır. Zira, muhteviyatta, arşivlerimizde yalnız kâğıt olan vesikaların kimyevî korunması üzerinde durulmuştur. Halbuki arşivlerimizdeki vesikalar cinsi itibariyle yalnız kâğıt değildir. Nitekim, evvelce çıkmış bir yazımızda vesika ve arşiv vesikası hususunda biz şunları yazmıştık¹ : “Arşivler, vesika (document)lardan meydana gelir. Fakat bütün vesikalar arşiv malı değildirler. Vesika (document) kelimesi, zamanımızda kâğıdın üzerine mürekkeple kalemin çizdiği şeylerden daha başka mânalara da gelebilir. Yazılı şeyler haricinde vesika vasfını kazanmış bir sürü şey sayabiliriz. Malzemesi parşömen, âdi kâğıt, mukavva, deriler, tahta ve dokuma veya taş madde üzerine işlenmiş yazılar; matbaa ve yazı makinasının meydana getirebileceği bütün malzeme; damga, mühür, sikke, tablo, harita, plân ve gramafon plâkları v.s. gibi şeyler vesikalardır. Mahiyeti, meydana gelişteki gayesine hukukî bir anlamı oluşlarına göre veya bir dosya ile ilgisi nisbetinde arşiv materyali olabilir veya olamazlar”. İşaret ettiğimiz gibi yazıda, arşiv malı olabilecek vesikalardan yalnız kâğıt olanlarının kimyevî korunmasından bahsedilmektedir. Kaldı ki, kimyevî korunmadan başka koruma usulleri ve çareleri de mevcuttur. Meselâ: ateşe, suya, rutubete, bizzat insanların ihmal ve tahribine karşı tedbir almak, tasnif ve tertip etmek arşivin en tabii korunma faktörleri arasına girer. Adı geçen yazının başlığı “arşivlerde kâğıt olan vesikaların

¹ Bak.: Arşiv Nedir, Arşivist Kimdir? Gurbet, Sayı: 4, Ankara 1954. S.29.

kimyevî korunması” şeklinde olsaydı kanaatimizce muhteviyata daha da uygun düşerdi.

Yazar 101-102 nci sayfaların metin ve haşiyelerinde, kâğıt cinsleri ve yapılması, aharlanması da yer ayırmıştır. Bu husus için de Gülzar-i Sevab, Risale-i Hat gibi eserleri görmüş, fakat istifadeli malûmatı ihtiva eden mühim bir eseri ihmal etmiştir².

Yazı, bundan sonra cinsi kâğıt olan vesikaları korumak ve kurtarmak için tatbik edilen usullerden bahseder ve memleketimizde de tatbik edilmesi temennileriyle biter. Yazarın mesleği ve ihtisası sahasına giren bu kimyevî usuller bahsinde bir şey söyleyecek değiliz; temennilerine iştirak ederiz.

İki sayfalık bibliyografya bölümünde gösterilen otuz üç eserin hemen hepsi cinsi kâğıt olan vesikalardan kimyevî korunmasından bahsetmesine rağmen, pek azından bu yazıda istifade edildiği anlaşılmaktadır. Zira, gerek metin içinde, gerekse haşiyelerde bu eserlerin hangi bahis ve sayfalarından istifade edildiği gösterilmemiştir. Eserler, böyle mücerret olarak sıralanacağına, sadece metinde kullanılan eserler zikredilseydi ilim anlayışına daha da uygun hareket edilmiş olurdu. Aşağıda göstereceğimiz eserler, yazı ile münasebeti bakımından böyle zengin bir bibliyografya verilirken gözden kaçmaması lâzım gelen mühim eserlerdir :

1— Hilary Jenkinson, A Manual of Archive Administration, London 1937, S. 44-83;

2— Roger Ellis, The Principles of Archive Repair, London 1951, S. 1-9;

3— A. W. Mc. Kenny Hughes, Insect Pests of Books and Paper, Archives, No. 7, London 1952, S. 19-22;

4— Alfonsa Gallo, Il Restauro Di Antichi Testi Membranacei, Archivum, vol. II, Paris 1952, S. 43-49.

5— Dr. D. Tollenaar, L'Actetate de Cellulose et La Lamination des Documents, Archivum, vol. II, Paris 1952, S. 51-53;

Bibliyografyada, 28 numara ile gösterilen eser, “The Indian Archives” adlı dergi (1947), S. 304-312 de; ve yine 29 numara ile gösterilen eser de, “Archives” adlı dergi, No. 2, London 1949, S. 32-36 da yayınlanmışlardır.

² Mustafa Âli : Menakib-i Hünerveran, İstanbul 1926, Matbaa-i Âmire, S. 11.

Ayrıca, bibliyografyada 9 numara ile gösterilen eserin neşir tarihinin 1934 değil, 1937; ve yine 19 numarada gösterilen eserin de tarihinin 1940 değil 1941 olduğunu zannediyoruz. İhtimal bu sonuncular, yazarın gözünden kaçmış mürettip hatalarıdır.

Hadi Tamer, memleketimizde bilinmiyen ve hakikaten ihtiyacımız olan mühim bir mevzuu tanıtmaya çalışmıştır. Kendilerini tebrik eder ve daha da muvaffak olmuş yazılarını görmeği isteriz.

Osman ERSOY